

D. Fehér Zsuzsa

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

MEDGYESSY FERENC

1881—1958

Forrás:

Élet és Jód

1958. 7. 25

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

22

Hely

Medgyessy Ferenc

"1958"

Helyszám

Lezárult egy életmű. meghalt egy művész, aki szobraiban ünnepelte az életet, újjraalkotta az embert, magához ölelte a szépséget, formába kényszerítette az erőt, anyagba varázsolta a ritmust.

Utóljára a művésztelep fái alatt láttuk lassú séta közben, fehér haját gyengéden átsütötte a napfény, de a szenvedés megtörte erejét: kezét, mely azelőtt a legdacosabb anyaggal is szembezállt reszkető simogatásra tudta emelni csupán. A hírek állapota felől egyre aggasztóbbak lettek, míg végül sokat próbált szíve megálljt.

Debrecen adta Medgyessy Ferencet a magyar szobrászatnak. Ez a nagy tisztántúli poros város eltéphetetlen szálakkal fűzi magához fiait, életre szóló útravalóval látja el őket. Medgyessy is megrakta tarisznyáját kálvinista prédikátor-ösök bölcsességével, a negyvennyolcasok szabadság-szellemével, a piros-barna, gömbölyű parasztmenyecskék jószágú emlékével, s az édesen-izes tájnyelv felejthetetlen dallamával. Sorsának alakulásában alkotói szenvedélyében is a debreceni ember megfontolt nyugalma, sietségnélküli, de határozott célratörése jellemzi. A kezdet bizonytalanságát leszámítva az egész pá-

lyájára vonatkozik. Életműve egységes, művészi fejlődése egyenletes; kevés külső hatás mellett inkább a belső ösztönzések következtetés végigvitele.

Budapestben elvégezte az Orvostudományi Egyetemet, de csak később, Párizsban jutott egyenesbe, ott döntött véglegesen hivatásáról. Előbb rajzolt és festett, s utóbb sem a tanulás, hanem Kelet régi művészete és az archaikus görög szobrászat példája érlelte meg elhatározását.

Abban az időben lépett a magyar művészet porondjára, amikor az egyik oldalon az akadémizmus címkeje mögött a szobrászat lényegén, nemes anyagiain követték el a legcsúnyább erőszakot, a másik oldalon már bontogatta szárnyát az a törekvés, mely később a nagyszerű művészeti ág kifejezési formáit, torzításait a semmitmondásba s utóbb ember- és művészetellenes végletekbe sodorta.

A magyar szobrászatnak ebbe az áporodott vízébe zuhantak bele Medgyessy egy tömbből faragott figurái. Keletkezésük idején forradalmasították művészetünket, és most, az eltelt évtizedek után egyre tisztultabban áll előttünk művészettörténeti jelentőségük. A nagyszabású kezdeményezés később bőven talált követőkre. Ez a körülmény korszakmeghatározó érteken felül azt is jelzi, meny-

nyire szervesen illeszkedik Medgyessy egész munkássága nemzeti művészetünk fejlődésének vonalába.

Miben áll alkotásainak jelentősége? Tartalmi és formai vonatkozásban egyaránt újat hozott. Az élet egyszerű, kézzel tapintható jelenségeit, a mozgás természetes képét, az érzelmek, hangulatok, állapotok kiagyaltságtól mentes, közember számára is érzékelhető igazságát fogalmazta meg az örökérvényű kő és bronz formáiban. A kifejezés a legegyszerűbb formák segítségével a döntően jellemzőre szorítkozik. A tulajdonságok nem sallang módjára, kívülről ráaggatottak a szoborra, hanem belülről kifelé hatók; a felület megmunkálása, a drapéria, haj, vagy más kiegészítő tárgy is fontos szerepet játszik a kompozícióban, hangsúlyoz és hozzáad, szerves tartozéka az ábrázolásnak.

Formáinak egyszerűsége, felületeinek elnagyoltsága, figuráinak közvetlensége, élettől áldott nőalakjainak egységes erotikája, népszínmű mentes, őserőt sugárzó parasztjainak derűs közönye, állatfiguráinak természetrajzi illusztrációtól távolálló meghökkenítő egysége méltán vívta ki az akkori hivatalos rangadó körök fejesőváltását. Aki azonban csak egy kicsit is őszintén igyekezett közeledni szobrai-

nak lényegéhez, nehezen szabadulhatott e kőbe komponált költészet varázsa alól.

Művészetének elemzésekor gyakran beszéltek ösztönöségről, pedig Medgyessy tudatosan alakította így szobrai. Nem véletlenül ragaszkodott ahhoz, hogy maga faragja kőbe azokat. Nála a kifejezésnek az utolsó vésőnyom is eszköze, a jellemzésnek a tömbszerű egységnek fokmérője az is, hogy mennvit farag le az egészből, hogyan látszik a fény és árnyék felületein, mozdulat vagy ruhadredő milyen ritmust közvetít. — mertcsak így zeng végig a legbelül megcsendített dallam. Az ilyen következetesen véghezvitt gondolat, szűkszavú, szinte tömondatokkal történő jellemzés, melyben ugyanakkor az ábrázolásnak minden porcikája feladatot tölt be, természetes, hogy monumentális alkotást eredményezett. Mégis, majdnem harminc esztendő telt el, amíg az első nagvobbszabású megbízást kapta.

A debreceni Déri Múzeum allegorikus fekvő aktjai hozták meg számára a Grand prix-t, s megnyitották a közterti szobrok és domborművek sorát. Ezeknek száma nem nagy, de jelentőségük annál nagyobb. Az addigi visszataszítóan mesterkelt, anyagszerűtlen és témában is patetikus közterületi szobrászattal szemben megeremti a modern s

egyben monumentális, s mégis közvetlenségével ható emlékműplasztikát. Témái egyszerűek: tánc, szüret, építkezés, a két jó barát, Móricz Zsigmond és Rippl Rónai emléke, Jelky András ihletik, hősi emlékművek, síremlékek kerülnek ki keze alól. A méret-emelkedés nála fokozottabb egyszerűsítést is jelent. Ezért talál utat a kifejezés azonnal a nézőhöz. Kisplasztikáinak tárgyai: ülő, álló, gondolkodó, támaszkodó, szoptató, síró, pihenő asszonyok és lányok; kardforgató, lovat zabolázó, szántóvető, halászó férfiak; mozgalmalmas domborműveinek alakjai csatáznak, menekülnek s táncolnak — míg temetőikben álló bánatos leányfigurái hasztalan igyekeznek szemérmes, ruhadredőkbe rejtteni e helyhez nem illően öröme s szerelemre vágyó formáikat.

Egyszerűség, derű, emberség, a mesterség áhítatos szeretete, — ezek a tulajdonságok teszik teljessé Medgyessy Ferenc emberi portréját. Művészetéről maga az életmű adja a legtekintélyesebb jellemzést. Kiegészítésül szolgál egy sereg klasszikusan szép rajz és paszteil, naplószerű feljegyzés gondolatairól, ötletéről. S ki hinné, hogy e sokoldalú mester még az íróttal is sikerrel forogtatta! Nagyszerű az, amit a magyar művészetnek adott. Ehhez méltóan kell foglalkoznunk művészi hagyatékával.

A felszabadulás új feladatokat, a legnagyobb díjakat és megbecsülést, két év előtt rendezett gyűjteményes kiállítása a legteljesebb hazai elismerést, nemzetközi sikereket hozott számára. Életerejét azonban a művészetért lelkesedők aggodó szeretete sem adhatta már vissza.

„Legalább kétszáz évig kellene élnie a szobrásznak, hogy kifejlődhessék” — mondta egyszer. Hetvennyolc esztendő adott csak ehhez a sors s mi mégis a bőkezűen megajándékozott örökösök megrendült hálájával búcsúzunk tőle.

D. FEHÉR ZSUZSA